

De geest van de samoerai: Het zwaard en de soeplepel

tegen-man gevecht. Pas in de zestiende eeuw werd dit type zwaard de daito of katana samen met een kleiner exemplaar shoto of wakizashi door de samoerai met de scherpe zijde naar boven in de gordel gedragen. Deze combinatie van zwaarden wordt daisho (groot-klein) genoemd. De katana werd als slagwapen gebruikt in de strijd en de wakizashi voor het man-tot-man gevecht. De wakizashi werd ook gebruikt bij de rituele zelfmoord, de seppoeke.

Symbol en wapen

Elke cultuur kent zwaarden. Het zwaard is als wapen en symbool oeroud. Ze komen hier voor sinds de bronstijd. Het zwaard is hier in het Westen het symbool van de strijd tegen het kwaad. Voorbeelden zijn er ten overvloede, zoals de verdrijving van Adam en Eva uit het paradijs dat gebeurde met een vlamvend zwaard. Het zwaard diende ook als waarborg van de kuisheid in bed. Dit werd gelegd tussen man en vrouw zoals we dat kunnen lezen in Tristan en Isolde. Een beroemd zwaard is de Excalibur, die vast zat in een steen en alleen door de troon opvolger, koning Arthur, losgetrokken kon worden. In het oude China kende men demonen-verdrijvende-zwaarden die door magiërs werden gehanteerd. In Japan was het voeren van het zwaard alleen voorbehouden aan de samoerai. Het klassieke Japanse zwaard is denk ik het belangrijkste cultuurmonument uit de geschiedenis van Japan. In de Japanse mythologie heeft de stormgod Soesano met een zwaard een achtkoppige slang gedood. Dit zwaard, de No Moerakomo Tsoegoeri behoort samen met parels en een spiegel tot de Japanse regalia.

Schoonheid

Niet alleen het hanteren van dit wapen vereist jarenlange beoefening, maar ook het fabriceren van dit wapen is een kunst. Het ambacht van zwaardsmid in Japan heeft een gewijd karakter. We leven in een moderne tijd, waarin bijna alles mogelijk is. Door de geavanceerde technologie is mogelijk om mensen in de ruimte te brengen, de mensen te verbinden met internet, noem maar op. Maar we zijn nauwelijks in staat om de hardheid, de buigzaamheid, en het verfijnde oppervlak van de oude Japanse zwaarden na te maken. Een Japans zwaard wordt vervaardigd uit satesu (staal) dat hard en buigzaam moet zijn. De satesu is gemaakt uit het zwarte zandachtige ijzeroxide (Fe₂O₃). De hardheid en buigzaamheid wordt bereikt door het zuurstof uit de satesu te verwijderen en koolstof toe te voegen. Dit gebeurt in de tatara, een oven met een betrekkelijk lage temperatuur. De brokken staal worden tot één geheel gehamerd. Dit geheel wordt dan omwikkeld met rijstpapier, klei en verbrande stro.

Het brok wordt wederom verhit, plat gehamerd, omgevouwen en weer verhit. Dit wordt vijftien maal gedaan. Onafhankelijkheden zoals luchtballonnen worden hierdoor verwijderd. Een ander blokje staal, dat minder vaak is gevouwen wordt in het eerste blokje geklemd. Dit wordt net zolang uitgesmeed tot dat de verschillende soorten staal op de plek blijven zitten in de vorm van een kling. Uiteindelijk wordt de kling bedekt met een pasta bestaande uit klei, houtskoolpoeder en zandsteen. De zijde van de snede wordt niet bedekt. Dit geheel wordt weer verhit. De smid beoordeelt de kleur van de kling in het vuur. Wanneer de kling de juiste kleur heeft wordt het in het water gedompeld en het hardingsproces is klaar. Door de aangebrachte pasta krijgt de kling snede een andere hitte dan de kling zelf. Hierdoor ontstaat de gebogen vorm. Dit proces wordt volgens shintoïstische rituelen volbracht. Het moment van de harding wordt volgens een astrologische kalender gekozen. De smid draagt dan ook passende kledij. Hierna wordt het zwaard op vijftien verschillende bewerkingen gepolijst. Het Japanse zwaard heeft een dodelijke functionaliteit. Daar kan men niet omheen. Maar daarnaast is het ook een kunstobject en een product van vakmanschap.

Het gevecht

Het Japanse zwaard is een gevaarlijk wapen wanneer dit in de juiste handen wordt gehouden. De samoerai sloep met zijn ogen open. Thee dronk hij met zijn linkerhand en geknield op de rechterknie, het linkerbeen was opgetrokken. Hij kon dan, als dat noodzakelijk was, opspringen en met de rechterhand het zwaard uit de saya (schede) trekken. Het ogenblikkelijk trekken van het zwaard is een zeer geraffineerde kunst ontstaan uit een onvoorwaardelijke noodzaak, namelijk dood of in leven blijven, het is een fractie van een seconde. Ik ben een keer voor een interview op bezoek geweest bij Sensei Willem Bekink een grootmeester in Kendo en Iaido. Ik vroeg hem wat voor sensaties hij had bij het oefenen met het zwaard. Hij vertelde mij dat hij het zwaard niet voelde. Hij zag op mijn gezicht vraagtekens. Hij zei, als je soep eet, waar denk je dan aan? Denk je dan aan de lepel of aan het eten van de soep. Wanneer je niet aan de lepel en de soep denkt dan ben je meester in het eten van soep. Met (zwaard)vechten is dat net zo, je denkt niet aan je wapen, je denkt niet aan het gevecht, eigenlijk denk je nergens aan.

Zinloosheid?

Ondanks de schoonheid van het budo kan ik er niet omheen dat de oorspronkelijke weg van de samoerai de weg van de dood was. De wijze waarop de samoerai moest sterven behoorde smetteloos te zijn. De gedachte om dood te gaan of verwond te raken gold als oneerlijk en rampzalig. Een getuigenis van goed psychologisch inzicht? Ik betwijfel het. Uesugi Kenshin, een aanvoerder uit de 16e eeuw riep: "Stort je in de strijd, overtuig je van de overwinning en je zult terugkeren zonder enige verwonding". Makkelijker gezegd dan gedaan. Karateleraren roepen dit ook wel eens. Bind de strijd aan, wees vastbesloten om te winnen. Een volwaardig samoerai mocht geen moment aan overwinnen denken. Karate en de samoeraigedachten liggen in het verlengde van elkaar. Om dit te kunnen moet je langdurig en streng getraind zijn. De

overeenkomst van de samoerai met de karateka in de 21e eeuw is die van het eindeloos oefenen van de kunst. Het verschil is dat bij de samoerai de dood om elke hoek ligt te loeren en dat bij de karateka de dood wordt vervangen door streven naar zelfperfectie. Of de karateka van nu gedachteeloos zal zijn bij het eten van soep of een eventueel gevecht, zorgeloosheid is het kenmerk van deze moderne tijd. Een andere soort zorgeloos voor de samoerai was een hoger doel namelijk: "munen musō de aru", het vrij zijn van alle wereldse zorgen was het streven van de Samoerai. Wanneer wij karate mogen beoefenen zijn wij in feite zorgeloos. Ach, een examen doen staat niet in vergelijking met de doodstrijd van de Samoerai.

Wanneer je een mooi Japans zwaard ziet bedenk je dan eens dat de samoerai geen regels kende, zoals wij bij karate kennen. Recreatie, sport, competitie en lichaamscultuur is het moderne zorgeloze budo. Bij de samoerai was er maar één regel: het overleven. Een gevecht won je door een sublieme beheersing van het zwaard en het geestelijke overwicht. ☺

> André Brockbernd – mei 2007

In het eerste deel hebben we gelezen dat vrijwel in elke periode van de Japanse geschiedenis de Samoerai een belangrijke rol vervulde. Het vorige deel sloot ik af met, dat het gedachtegoed en de handelingen van de samoerai de pure wortels van de boom zijn die uitgroeide naar de vechtkunsten zoals wij die nu kennen. Met andere woorden de geest van de martiale kunsten verschilt niet van die in het traditionele budo. De meeste personen die aan karate doen maken zich niet zo druk om de geest die de samoerai bezat. Tijden veranderen, misschien maar goed ook. Toch moeten we ons er van bewust zijn dat de geest van de samoerai ook die van de karateka kan zijn.

Nihon-to

De samoerai had vele wapens, zoals de Naginata (zwaard-lans), De Bō (lange stok), Yari (speer), Shuriken (werppijltjes), Tanto (dolk), Aikuchi (kort mes), Yumi (boog), en de Teppō (het musket). Zijn belangrijkste wapen was de To (zwaard) tegenwoordig ook wel Nihon-to (Japans zwaard) genoemd. Het typische Japanse zwaard kwam al voor in de achtste eeuw. Toen gebruikte men een lange variant de tachi. Deze werden vooral gebruikt door de samoerai te paard. De tachi werd met de scherpe zijde naar beneden gericht op de linker dij gedragen. In het gevecht was dan een lange opwaartse snede mogelijk. Geleidelijk werd de lengte van het zwaard korter. Hierdoor werd het ook geschikt voor het man-

Geraadpleegde literatuur:

Samurai, krijgskunst als levensstijl – Richard Storry
Secrets of the Samurai – Oscar Ratti
Erfenis van de Goden – Willem Bekink
Sword and Brush – Dave Lowry
Warrior from the Ashigaru – Osprey
Samurai The World of the Warrior – Turnbull

Gebruikte illustraties:

1. Verbranding van Nara (1180) uit Warrior Monks – Osprey
2. Slagveld met Samoerai – Osprey